

# De Hommel

CONTACTBLAD IVN Hardenberg - Gramsbergen



In dit nummer:  
Agenda ledenvergadering  
Jaarverslag 2018

**BELEEF DE NATUUR!**



**KAMPEER & OUTDOOR REILING**

**Hardenberg Almelo**

Hardenberg ± 4000m<sup>2</sup>  
Almelo ± 900m<sup>2</sup>

Ook voor onderhoud en schadeherstel aan uw caravan of camper kunt u terecht bij Kampeer & Outdoor Reiling Hardenberg.

Winkel / Caravans / Verhuur / Werkplaats

- Kampeerartikelen
- Outdoorartikelen
- Caravanonderdelen
- Wandelschoenen
- Gasflessen
- Kleding

Hardenberg  
Loswal 2  
7772 TT  
T. 0523 260398

**Pethleffs**  
Servicepartner

**BOVAG**

Almelo  
Hospitaalweg 4  
7607 TW  
T. 0546 815647

Kijk voor de actuele **aanbiedingen** op [www.kampeerenoutdoorreiling.nl](http://www.kampeerenoutdoorreiling.nl)

**De grootste kampeerwinkel van Overijssel!**

**PEARLE OPTICIENS**

**Pearle Opticiens Hardenberg**  
Fortuinstraat 3a  
Tel. (0523) 27 16 10

**heijink**

**BOEKHANDEL & UITGEVERIJ**

MARKT 23 7772 AE HARDENBERG T 0523-261 392

**VRIELING ADVIESGROEP**

(0523) 28 27 26  
mail@vrieling.nl  
vrieling.nl

**Wij staan voor u klaar!**

**JUMPER**  
*de diersuper*

**OVERWEG JUMPER HARDENBERG**

[www.overweghardenberg.nl](http://www.overweghardenberg.nl)

Hessenweg 17 | 7771 CH | Hardenberg | T. 0523-261684

Kurk en Fineervloeren | Behang | Houten vloeren  
Kamerbreed Tapijt | Meubelstoffering | Laminaat  
Gordijnen en Raamdecoratie | Interieuradvies  
Karpotten | Vinyl en Marmoleum

voor de totale woonbeleving...

Gramsbergerweg 62 Hardenberg  
Tel: 0523 - 261 234  
[www.woonwinkelramaker.nl](http://www.woonwinkelramaker.nl)  
info@woonwinkelramaker.nl

**woonwinkel RAMAKER**

**SERVICE- EN TANKCENTER DE GROOT**

**AVIA**

**BRUCHTERWEG 99**  
**7772 BK HARDENBERG**  
**TEL.: 0523-261599**

**Herbers**

**T W E E W I E L E R S**

MOLENPLEIN 4  
HARDENBERG  
TEL. (0523) 26 20 54

# Voorwoord

Terwijl de grote bonte spechten rond het huis hun geroffel op de boom laten horen, tik ik het voorwoord van de eerste Hommel van 2019. Pimpelmezen, koolmezen en boomklevers doen zich te goed aan het vogelvoer en zo vullen zij hun vetreserves nog wat aan. Wie weet komen er nog koude winterse dagen in maart! De eerste voorjaarsachtige dagen van 2019 hebben we echter al weer binnen. Langzaam ontluikt de natuur om ons heen. Sneeuwklompjes en krokussen bloeien uitbundig en ook andere voorjaarsbollen en planten steken voorzichtig hun kopjes al weer boven de grond.

Deze Hommel staat grotendeels in het teken van het jaarverslag van 2018. In het voorwoord van de vorige Hommel refereerde ik al aan de inzet van mensen binnen onze IVN vereniging die zich individueel of in werkgroepen inzetten voor de natuur en natuureducatie. In dit nummer kunt u lezen over de werkzaamheden die door hen zijn ondernomen in 2018. Ook vindt u een verslag van de bestuurlijke activiteiten van het afgelopen jaar.

Inmiddels zijn we al weer begonnen met de eerste activiteiten van 2019. Een vergadering tussen IVN en Staatsbosbeheer is in februari gehouden. Hierbij waren werkgroepcoördinatoren, natuurgidsen, bestuursleden en medewerkers van Staatsbosbeheer (SBB) aanwezig. In dit overleg zijn concrete afspraken gemaakt over uit te voeren activiteiten in SBB gebieden. Ook vond er op zaterdag 9 februari de Overijsselse Zwamdag plaats in De Koppel. Een informatieve dag met interessante lezingen.

Het bestuur bereidt zich voor op de algemene ledenvergadering die gehouden wordt op dinsdag 19 maart 2019. Ik wil u van harte uitnodigen om bij deze vergadering aanwezig te zijn. Drie bestuursleden zijn aftredend, John Roeden (algemeen bestuurslid), Hans Soer (penningmeester) en Janny Leenheer (algemeen bestuurslid). Bij dezen wil ik hen hartelijk danken voor hun jarenlange inzet in het bestuur. Janny Leenheer blijft wel de ledenadministratie verzorgen, daar zijn we als bestuur erg blij mee! Op het moment van schrijven hebben we twee leden bereid gevonden om in het bestuur plaats te nemen. We hopen zo ook in 2019 een voltallig bestuur te hebben die krachtig en stabiel het bestuur voert over deze mooie IVN afdeling. Graag tot ziens op dinsdagavond 19 maart 2019!

Jacobien Dijkstra  
Voorzitter IVN Afdeling Hardenberg/ Gramsbergen.



# Colofon

## De Hommel

Afdelingsblad van de IVNafdeling Hardenberg/Gramsbergen.

24ste Jaargang,

Nummer 1 - 2019

## Contactadres Secretariaat:

Anerveenseweg 25, 7788 AG Anerveen.

E-mail: secretariaat@ivnhardenberg.nl

## Redactieadres:

Markfluwerhof 2, 7694 DA Kloosterhaar.

E-mail: dehommel@ivnhardenberg.nl

## Hoofredactie en lay-out:

Cock Slootweg, Loekie van der Schoor en Baukje Reitsma

Eindredactie: Lambert Zandman en Loekie v.d. Schoor

## Aan deze uitgave werkten mee:

Jacobien Dijkstra, Julian Overweg, Lydia de Waard-Levöleger, John Roeden, Peter Fleurke, Aart Bentsink, Marinus Oogjes, Geesje en Gerrit Lambers, Wiebe Tolman, Ineke Rood-Opzitter, Miriam Gerrits

## Fotografie:

Fotografen IVN afdeling Hardenberg/Gramsbergen.

## Drukker:

Editoo B.V. te Arnhem.

# Inhoudsopgave

3	Voorwoord
4	Agenda algemene ledenvergadering
5 t/m 14	Jaarverslag 2018
14 t/m 16	Natuurnieuws

# Voorpagina

De foto op de voorpagina:

nieuwsgierig keek een ree in de lens van onze natuurfotograaf Bert Jonkhans!

# Agenda algemene ledenvergadering

Beste collega IVN-ers,

Op dinsdag 19 maart 2019 a.s. houden wij onze algemene ledenvergadering.

Aanvang: 20.00 uur.

Plaats: De Koppel, Vechtstraat 8, te Hardenberg.

De agenda voor deze avond is als volgt:

1. Opening
2. Vaststellen agenda
3. Verslag van de ledenvergadering 27 maart 2018  
Het verslag van de vorige vergadering en een agenda liggen voor u klaar vanaf 19.30 uur.
4. Jaarverslag:  
Het jaarverslag is dit jaar opgenomen in De Hommel nummer 1-2019. Verder is het verslag te downloaden vanaf de website.
5. Financieel verslag en begroting:  
Het financiële verslag wordt besproken en wordt getoond via de beamer.
6. Verslag kascontrolecommissie
7. Benoeming nieuwe kascontrolecommissie:  
De kascontrolecommissie bestond dit jaar uit Rutger Bremer en André Kok.  
Rutger Bremer is aftredend.
8. Werkplan/beleidsplan/werkgroepen:  
Het werkplan/beleidsplan is herschreven voor de jaren 2017-2020. Graag vernemen wij uw reacties op het een en ander. Er wordt een nieuwe werkgroep opgestart, de werkgroep Libellen. Julian Overweg zal in eerste instantie de coördinatie op zich nemen.  
Verder wil het bestuur de indeling van de werkgroepen herzien. Er is een nieuw organogram (indelingsschema) gemaakt. Twee pilots zullen in 2019 worden gestart en daarna wordt bekeken of het schema gaat werken.
9. Activiteiten in onze vereniging:  
Een jaarprogramma van 2019 kunt u alsnog krijgen. Graag vernemen wij of alles naar wens is verlopen. Als er zaken zijn die nog beter geregeld kunnen worden of u nog meer informatie wilt ontvangen van het bestuur, horen wij dat graag!!!
10. Bestuursverkiezing:  
Volgens het rooster zijn in 2019 aftredend:  
John Roeden, Hans Soer, Janny Leenheer. Deze personen zijn niet herkiesbaar.  
Het bestuur heeft 2 personen, Ineke Rood-Opzitter en Dick de Waard, bereid gevonden bestuurszaken op zich te willen nemen,  
De leden kunnen tegenkandidaten voordragen. De voordracht door tenminste vijf leden dient schriftelijk, voor aanvang van de ledenvergadering, bij het bestuur te worden ingediend.
11. Rondvraag
12. Sluiting

## Na de pauze:

Er zijn in 2019 drie jubilarissen binnen onze afdeling.

De heren Arendshorst en Stoeten en mevr. Krol-Vreugdenhil zijn 25 jaar lid van onze afdeling en die worden vanavond gehuldigd.

Wij verheugen ons op uw komst en hopen op een goede opkomst met veel inbreng van onze leden. Napraten kan onder het genot van een hapje en drankje.

Met vriendelijke groet,

Het bestuur.



De draadknotszwam  
Foto: Lydia de Waard

## Het secretariaat

### Bestuursactiviteiten

De visie van onze IVN-afdeling is vastgelegd in het Bestuursplan 2016 – 2020.

In het verslagjaar is het bestuur 8 keer bijeengekomen. Het bestuur was in 2018 voltallig en werkt met een secretaresse zonder bestuurlijke verantwoordelijkheid. Eén keer heeft het bestuur met de coördinatoren/contactpersonen van de werkgroepen en de natuurgidsen vergaderd. Verder heeft het dagelijks bestuur af en toe extra overleg over lopende zaken binnen de vereniging. Dit zijn zaken die in het bestuur besproken zijn, maar die een nadere uitwerking moeten krijgen.

Het consultantschap NME van het IVN wordt door het NMO uitgevoerd in de persoon van Peter Adema. Hij zal de contacten met de afdelingen in Overijssel onderhouden.

Op vrijdag 8 juni werd er een Natuursymposium georganiseerd door NMO.

Met het natuur(veld)symposium wil NMO de groene en duurzame vrijwilligers bedanken voor hun inzet om te werken aan een mooi en duurzaam Overijssel. Het bestuur heeft ook een beleidsplan opgesteld dat voldoet aan de huidige privacywetgeving.

### Actieve IVN-ers

Gelukkig zijn er in 2018 weer meerdere IVN-ers actief geworden binnen onze afdeling.

Tienes Bouwman en ondergetekende volgden de natuurgidsenopleiding van het IVN in Hoogeveen/Zuidwolde. Beide personen hebben de opleiding afgesloten in de zomer van 2018. Ze kregen het certificaat en zijn dus nu gediplomeerd natuurgids. In 2018 zijn er weer twee nieuwe leden die interesse hebben getoond in de natuurgidsenopleiding en die deze opleiding per 1 januari 2019 zijn gaan volgen bij de IVN Afdeling Zwolle.

De leden van de werkgroepen blijven onverminderd actief en zetten zich in om de biodiversiteit in onze gemeente op de kaart te zetten en te behouden. De opzet tot verjonging van onze afdeling lijkt te slagen, er hebben zich meerdere jongere leden aangemeld. Hopelijk kunnen en/of willen ze actief worden binnen onze vereniging.

Via het landelijk IVN kregen de bestuursleden, gidsen en coördinatoren een mooie nieuwe naambadge.

### Besluiten

#### Natuurgidsenopleiding IVN

De opleiding voor natuurgids blijft een belangrijk onderwerp voor het bestuur. Onze gidsen komen op leeftijd en er is noodzaak om 'jong en vernieuwend bloed' in de groep te krijgen. Enkele gidsen hebben te kennen gegeven niet meer te willen gidsen gezien hun leeftijd en gezondheid. Het bestuur heeft besloten dat leden die de natuurgidsenopleiding willen volgen, hieraan een eigen bijdrage gaan leveren. Dit is gedaan, omdat de kosten van de natuurgidsenopleiding gestegen zijn.

#### Tiny Forest

De twaalf Tiny Forest partnergemeenten die in het najaar 2018 hun eerste minibos aangeplant hebben zijn: Almere, Alphen aan den Rijn, Apeldoorn, Den Bosch, Goes en omstreken, Groningen, Hardenberg, Leiden, Maastricht, Meppel, Uithoorn en Utrecht.

Een Tiny Forest is een dichtbegroeid, inheems bos ter grootte van een tennisbaan. Zo'n minibos in de buurt zorgt voor een gezondere leefomgeving en brengt buurtbewoners dicht bij elkaar. Dit bos is niet alleen een prettige plek voor vlinders, vogels, bijen en kleine zoogdieren, maar ook voor mensen. Kinderen leren in het buitenlokaal over de Nederlandse natuur en buurtbewoners ontmoeten elkaar op een prettige en gezonde plek. Een minibos in je buurt zorgt bovendien voor verkoeling op warme dagen, meer biodiversiteit en waterberging bij zware regenval.

In Hardenberg werd op 7 december in het park Boesemeer (Marslanden) het eerste Tiny Forest in de gemeente aangeplant. Wethouder Gitta Luiten heeft die ochtend samen met leerlingen van de basisscholen De Kern en De Marsweijde de eerste bomen in de grond gezet.



Leerlingen planten de boompjes

Het bestuur heeft besloten geen actieve rol te gaan spelen in de ontwikkeling en uitvoering van de Tiny Forest, omdat het momenteel al genoeg moeite kost om de lopende zaken binnen de vereniging draaiende te houden. Het bestuur heeft deelgenomen aan voorbereidende vergaderingen met de gemeente en IVN Overijssel. Hierin werd gesproken over de opzet en organisatie van Tiny Forest in Hardenberg. Daarnaast zijn twee leden van het bestuur aanwezig geweest bij de 1e inloopbijeenkomst van Tiny Forest in De Matrix in Hardenberg (Marslanden).

### Samenwerking

Ook probeert het bestuur de samenwerking met andere IVN-afdelingen en groene organisaties te bevorderen. In 2018 is de samenwerking met Staatsbosbeheer verbeterd. In het vroege voorjaar van 2018 is een bijeenkomst georganiseerd waarbij inventarisaties van Staatsbosbeheergebieden werden besproken en ook het excursieprogramma werd bekeken. Hierbij waren natuurgidsen, werkgroep coördinatoren, bestuursleden en boswachters aanwezig. De bijeenkomst leidde tot concrete afspraken en werd door de aanwezigen als positief ervaren. In 2019 staat de bijeenkomst weer op de agenda.

Daarnaast is ook de samenwerking met De Koppel geïntensiveerd. Samen met hen wordt het thema van het jaar bedacht en uitgewerkt in verschillende activiteiten. Daarnaast werden lezingen in samenwerking met De Koppel georganiseerd. Een voorbeeld hiervan is de lezing over de wolf door Hugh Jansman. Deze avond werd gehouden bij camping De Zandstuve in Rheeze. De avond werd goed bezocht en de reacties waren positief.

Het bestuur werkt samen met het landelijk IVN. Dit blijkt onder andere uit de samenwerking in het project Tiny Forest. Daarnaast werd het landelijk IVN benaderd door het bestuur voor advisering in specifieke kwesties.

In 2018 hebben we ons actiever bezig gehouden met het plaatselijke natuurbeleid van de gemeente Hardenberg. Dit doet het bestuur in samenwerking met actieve leden die kennis van zaken hebben op het gebied van regionaal natuurbeleid



*Krijgt het Vechtpark in Hardenberg in 2019 een gouden randje?  
Foto's: De Koppel, Jeanne-Marie Leferink en Jan ten Brinke.*

## De Hommel

Het bestuur probeert de contacten met de sponsors goed te houden en zal de leden stimuleren hun aankopen bij de adverteerders in De Hommel te doen. In 2018 verscheen het blad vier keer, in kleur met bijdragen en mooie foto's van diverse leden. Een punt van zorg is de aanlevering van kopij door de leden en werkgroepen.

## Het ledenbestand

De nieuw aangemelde leden krijgen een welkomstpakket van Janny Leenheer, zij beheert de ledenadministratie.

Het jaar 2018 werd afgesloten met:

348 leden en huisgenoten

17 jeugdleden

27 donateurs

## Het bestuur

Jacobien Dijkstra, voorzitter.

# Werkgroep Duurzaamheid

De werkgroep duurzaamheid is met het vertrek van John Roeden en Peter Fleurke flink uitgedund en bestaat nog maar uit drie personen. Lydia de Waard, Theo Harnischmacher en Miriam Gerrits.

De afgelopen jaren is gebleken dat het lastig is deelnemers voor deze werkgroep te vinden, maar ook om concreet activiteiten te organiseren, verder dan wandelingen en lezingen.

Afgesproken is dat we als werkgroep 'op een laag pitje' door blijven gaan.

In de praktijk houdt Miriam zich via haar werk al bezig met werkzaamheden rond duurzaamheid. Ook is zij inzetbaar voor excursies rond het thema duurzaamheid.

Lydia blijft over duurzaamheid schrijven voor de website en De Hommel.

Theo houdt in de gaten wat kansen kunnen zijn qua lezingen op duurzaamheidsgebied.

De werkgroep vergadert éénmaal per jaar.

Miriam Gerrits, coördinator



Marinus Oogjes.

Hij doet al jarenlang de inventarisaties van de koudbloedige dieren in poeltjes.

Zoals klompjes kikkerdril (zie foto) spotten, padden overzetten en naar de geluidjes van de knoflookpad luisteren.



# Werkgroep Padden/amfibieën

## De paddentrek

De eerste pad werd al op 5 januari 2018 overgezet in het zuiden van het land.

Na 9 maart kwam de trek goed op gang.

Landelijk werden in die periode 18000 dieren overgezet.

Hierna verliep de trek weer rustig met een gemiddelde van 900 dieren per dag.

In de tweede periode van de trek op 25 maart werden meer dan 10000 dieren overgezet.

Na 16 april was de trek afgelopen.

In die zelfde periode werden in **Hardenberg** aan de **Rheerzerweg** de volgende dieren overgezet:

Padden m/v	662
Pad juveniel	39
Groene kikker	11
Groene kikker juveniel	34
Bruine kikker	4

Totaal 750

Marinus Oogjes, coördinator

Foto: werkgroep

# Werkgroep Excursies

In 2018 waren er 21 IVN-evenementen voor volwassenen, en werden door IVN-gidsen regelmatig binnen- en buitenexcursies verzorgd voor de jeugd in De Koppel. Het thema van 2018 was bos en hei. Over het laatste decennium kan inmiddels een jaargemiddelde van 10.4 deelnemers per excursie voor jeugd en volwassenen worden genoteerd. Tellen de lezingen mee, dan is dat gemiddelde hoger. De opkomst is doorgaans afhankelijk van het weer en het al dan niet plaatsnemen van de evenementen in de lokale (papieren versies) van lokale bladen.

Het jaar begon met een interessante workshop over de fijne kneepjes van het plaatsnemen van waarnemingen op het landelijke platform (waarneming.nl) door Julian Overweg. Livia Leysen hield een vurig pleidooi voor de bescherming van bijen tijdens de jaarlijkse ledenvergadering. Zo begon 2019 met een goed voornemen van de aanwezigen. Tienes Bouwman en Jacobien Dijkstra, kersvers gediplomeerde natuurgidsen, presenteerden in mei hun kunne in de adoptiegebieden Kalmoeskolk en de Oude Rheezer Maten.

Citaat 1: “Het was fantastisch leerzaam, inspirerend en verbindend om met zoveel kennis en kunde door het gebied geloodst te worden”.  
[Marijke Nij Bijvank-Salomons over De Rheezermaten].

Bos en hei (het jaarthema) werden bezocht en bestudeerd tijdens diverse excursies met gids (o.a. de Groote Scheere, Vipera gebied staatsbossen, het Reestdal, Beerze en de Itterbeckerheide).

Citaat 2: “Voor dag en dauw de zon zien opkomen. De typische geur van bedauwde grond, de frisse lucht in je neus. Later werd de metaalvlinder door iedereen gefotografeerd”.  
[Baukje Reitsma over het Vipera gebied].

Er was een incidentele samenwerking met het IVN Den Ham (natuurwandelingen met historische tintjes in de boswachterij en in Sibculo) en duurzame samenwerking met De Koppel (lezingen over het Vechtdal door Johan Poffers en over de wolf door Hugh Jansma) en met Staatsbosbeheer (o.a. de nachtvlindernachten). Een primeur werd verzorgd door de landelijk expert Michel Grobbe: ‘speuren naar sporen’. Dat spoor wordt in 2019 vervolgd, waarschijnlijk in de vorm van een sporen-workshop of een meerdaagse cursus.

Citaat 3: “Wat een mooi programma vandaag, een wandeling naar plekjes die veel Hardenbergers niet kennen”,  
[Aart Bentsink over de Itterbeckerheide].

Annuleringen waren er ook. De bodem was in oktober te droog voor een deugdlijke paddenstoelenexcursie. De visexcursie ging niet door wegens afzegging van de externe gids Mark Groen.

John Roeden, coördinator  
Foto's: werkgroep



Tijdens de winterwandeling op de Itterbeckerheide in Duitsland luisteren naar mooie verhalen!

# Werkgroep Nestkasten

Ook in 2018 hebben we als werkgroep weer meegewerkt aan het onderdak verlenen aan de kleine hollenbroeders. Het seizoen kwam ten opzichte van 2017 circa twee weken later op gang. Bepalend hiervoor is meestal het weer in de eerste maanden van het jaar en het aanbod van voldoende insecten. Het jaar 2018 begon met een zachte, natte en sombere maand januari. Februari was record zonnig en koud, maar wel droog. In de loop van maart was er al een vleugje voorjaar te ontdekken en in april nam de zonneschijn al flink toe.

Het eerste ei (pimpelmees) is op 10 april waargenomen op het ziekenhuisterrein in Hardenberg.

Dat was het begin van totaal 2100 eieren die we met elkaar hebben geteld. Van dit aantal zijn er uiteindelijk 1800 jonge vogels uitgevlogen. Voor dit resultaat hebben de vogels gebruik gemaakt van 235 van onze 378 kasten.

De kastjes werden gebruikt door:

de koolmees met 100 paren, de pimpelmees met 85 paren, de bonte vliegenvanger met 32 paren, de boomklever met 6 paren en de glanskop met 2 paren.

De matkop, ringmus, spreeuw en de winterkoning elk met 1 paar.

Het gebied gemeentebos-west viel dit jaar buiten de telling. Dit kwam door ziekte van Henk Wassink. Henk is er inmiddels mee gestopt en het gebied wordt overgenomen door Marinus Benning. We bedanken Henk voor zijn inzet van de afgelopen jaren en wensen Marinus veel succes en plezier bij onze werkgroep.

Verder uiteraard alle overig controleurs ook bedankt voor jullie inzet het afgelopen seizoen.

Geesje en Gerrit Lambers, coördinatoren  
Foto: werkgroep





Jonge pimpelmeesjes in een nestkastje

## Werkgroep Vogels

In 2018 heeft de Vogelwerkgroep zich bezig gehouden met het opzetten van een themadag over de patrijs in het Vechtpark. Deze dag vond plaats in januari 2019. Hierover is elders in De Hommel een stukje te lezen.

Begin april werd onze Hardenbergse eider helaas dood aangetroffen. Dit mannelijke exemplaar verbleef sinds eind 2013 in het Vechtpark en is door veel mensen bewonderd en gefotografeerd.

Net als in de vorige jaarverslagen van de Vogelwerkgroep volgt hier een overzicht van bijzondere vogelwaarnemingen uit onze gemeente.

De kleine rietgans (*Anser brachyrhynchus*) werd meermaalen waargenomen. Deze soort heeft, in tegenstelling tot de 's-winters bij ons veel algemenere toendrarietgans (*Anser serrirostris*), roze poten en een lichtgrijze bovenzijde. Bij de toendrarietgans zijn de poten oranje en is de rug donkerder. Bij Bruchterveld werd van november 2017 t/m maart 2018 een krooneend (*Netta rufina*) gezien. Ook werd de casarca (*Tadorna ferruginea*) gemeld in onze gemeente met een maximum aantal van 5 exemplaren bij elkaar. Exotische eendjes als ringtaling (*Callonetta leucophrys*), carolina-eend (*Aix sponsa*) en mandarijneend (*Aix galericulata*) staan op de jaarlijst en vooral die laatste soort lijkt het hier goed te doen.

De op landelijk niveau zeldzame witoogend (*Aythya nyroca*) en zwarte ooievaar (*Ciconia nigra*) werden eenmaal waargenomen, terwijl de bijzonderste roofvogelsoorten allemaal meerdere keren zijn geregistreerd. De visarend (*Pandion haliaetus*) stal de show in het Vechtpark en de wespandief (*Pernis apivorus*), rode wouw (*Milvus milvus*) en zwarte wouw (*Milvus migrans*) doken op verscheidene locaties op. Bij de Rauwbloksweg overwinterde een ruigpootbuiser (*Buteo lagopus*) en is wellicht nu nog ter plaatse.

De waterral (*Rallus aquaticus*), die het geluid maakt van een gillend varken, maar moeilijk te zien is, en het eveneens goed verborgen porseleinhoen (*Porzana porzana*) kan men makkelijker missen dan grotere soorten, zoals de kraanvogel (*Grus grus*). Alle drie werden waargenomen.

Goudplevier (*Pluvialis apricaria*), bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*), regenwulp (*Numenius phaeopus*), kemphaan (*Calidris pugnax*), krombekstrandloper (*Calidris ferruginea*), temmincksstrandloper (*Calidris temminckii*), drieteenstrandloper (*Calidris alba*), bonte strandloper (*Calidris alpina*), kleine strandloper (*Calidris minuta*), houtsnip (*Scolopax rusticola*), bokje (*Lymnocyptes minimus*) en zwarte ruiter (*Tringa erythropus*) zijn de opvallendste soorten plevieren en steltlopers van 2018.

Ook bij de meeuwen en sterns was van alles te beleven. Zo werd Hardenberg bezocht door de dwergmeeuw (*Hydrocoloeus minutus*), zwartkopmeeuw (*Ichthyaetus melanocephalus*), grote mantelmeeuw (*Larus marinus*), pontische meeuw (*Larus cachinnans*), geelpootmeeuw (*Larus michahellis*) en zwarte stern (*Chlidonias niger*).

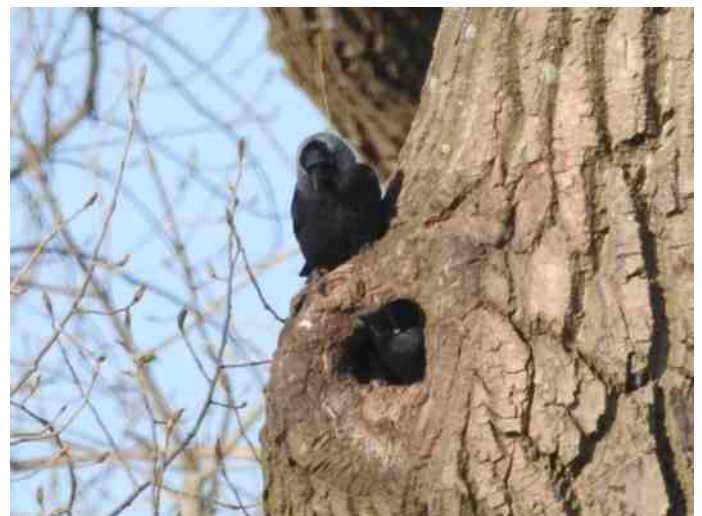
De zomertortel (*Streptopelia turtur*), die in ons land aan het verdwijnen is, werd slechts eenmaal waargenomen. In mei verbleef een velduil (*Asio flammeus*) in het zuiden van onze gemeente. Een roepende middelste bonte specht (*Dendrocoptes medius*) is tijdens de excursie van 14 juli gehoord bij de Haarplas, één jaar en een dag na de eerste waarneming van die soort in de Boswachterij Hardenberg.

Van de in Overijssel zeer zeldzame frater (*Linaria flavirostris*), een soort die vooral 's winters langs de kust wordt gezien, verschijnen zo nu en dan groepjes in de gemeente Hardenberg.

Op naar meer mooie waarnemingen en projecten in 2019!

Julian Overweg, coördinator

Foto: Julian Overweg



In het Vechtdal worden het gehele jaar door kauftjes gezien. Deze vogels broeden er en foerageren op de weiden en grasvelden.

# Werkgroep Kraam

De werkgroep bestaat uit 6 leden. Het doel van de werkgroep is om tijdens evenementen uit te dragen waar het IVN voor staat, zoals natuureducatie, natuurbeleving en duurzaamheid. Verder trachten wij leden te werven en door verkoop van folders enige inkomsten te verkrijgen. Ook het "Vitamine Groen project" brengen wij onder de aandacht van het publiek.

In 2018 hebben de werkgroepleden besloten om alleen deel te nemen aan evenementen waarvan de doelstellingen nauw verwant zijn aan die van het IVN. Dat is bij uitstek het "Vechtival" bij De Koppel. Daarnaast bekijken we per verzoek van een organisatie of deelname past bij onze doelstellingen.

In 2018 hebben we alleen deelgenomen aan Vechtival. De kraam richten wij steeds in met diverse folders, voor groot en klein. Naar aanleiding van de uitgestalde materialen worden door bezoekers veel vragen gesteld, waardoor veel informatie over het IVN wordt verstrekt.

Naast de kraam hebben we activiteiten. Voor kinderen hebben we op het Vechtival houten tuinpalen geplaatst in een vijfhoek, waartussen de kinderen, met wollen draden en naar eigen inzicht een deel van een spinnenweb konden maken. Dit was een groot succes.

Verder stond naast de kraam de riksja of "Groene Koets", waarmee liefhebbers een rondrit konden maken. Hiervan is veel gebruik gemaakt.

Wat belangstelling voor de activiteiten betreft was het een geslaagde dag. Aanmeldingen van nieuwe leden heeft het Vechtival niet direct opgeleverd, maar de indruk die wij hebben achtergelaten is aansprekend geweest.

*Ineke Rood-Opzitter, coördinator*

*Foto: werkgroep*



*Tijdens het Vechtival reed de groene koets van het IVN. En het spinnenweb was na afloop van het feest helemaal vol geweven met draden.*



*In de brandende zon werden de schaarse plantjes bekeken dit jaar. Beschermende hoofddeksels en volle waterflesjes waren geen overbodige luxe!!*

# Werkgroep Planten

De werkgroep is in 2018 lekker actief geweest.

Op donderdag 5 april zijn we begonnen met het inventariseren van de flora in het Vechtpark. En zo kon u ons om de veertien dagen op de donderdagmiddag in het Vechtpark aantreffen.

Meestal waren we met 4 à 5 mensen op pad.

De inventarisatie op 2 augustus is niet doorgegaan vanwege de extreme hitte.

De laatste inventarisatie was op 27 september.

Op 29 december hebben we nog meegedaan aan de Eindejaars Plantenjacht, georganiseerd door Floron.

Drie deelnemers van de plantenwerkgroep hebben in 2018 bij IVN afdeling Zwolle een cursus "wilde planten determineren" gevolgd.

De plantenwerkgroep heeft 2 publieksexcursies verzorgd: op een zaterdag in april op het landgoed Dickninge bij De Wijk, een excursie over de stinzenflora en op een zaterdag in juli bij De Uilenkamp in ons mooie Vechtdal.

Ook in 2019 gaat de werkgroep weer regelmatig het veld in om zich te bekwamen in het op naam brengen van wilde planten in onze omgeving.

De grassen, biezen en russen zullen dan in het bijzonder aandacht krijgen.

Wanneer u mee wilt doen, stuur dan een mail naar: [p.fleurke@hetnet.nl](mailto:p.fleurke@hetnet.nl)

U krijgt dan een rooster opgestuurd waarop staat aangegeven wanneer we erop uit gaan.

*Peter Fleurke, coördinator*

*Foto: werkgroep*

# Werkgroep Paddenstoelen

In 2018 heeft Lydia de Waard-Levöleger het coördinatorschap van deze werkgroep overgenomen van Gert Diepeveen.

Gert, hartelijk dank voor je inzet voor de werkgroep. Verder ook dank aan de inzet van de werkgroepleden, die ondanks de te droge- en warme omstandigheden van dit jaar toch nog enthousiast gingen speuren naar zwammen. In het afgelopen jaar hebben we goede afspraken met Staatsbosbeheer gemaakt om paddenstoelen te inventariseren in het Duffelerveld en het Bentincksbosch.

Beide gebieden liggen in atlasblok 22-43.

Uit gegevens van de verspreidingsatlas bleek dat er wat betreft de paddenstoelen in dit gebied nog niet veel bekend was.

We hebben alle waarnemingen doorgegeven aan SBB en ingevoerd op waarneming.nl.

## Het gortdroge jaar 2018

Helaas was het dit jaar voor de paddenstoelen in onze regio een slecht jaar, veel te droog.

De aantallen waargenomen soorten vielen dan ook erg tegen.

Het Duffelerveld: 115 soorten.

Het Bentincksbosch: 38 soorten.

Een uitstapje naar de Stobbenplas in Slagharen leverde 33 soorten op, naar het Klimbergbos 23 soorten.

Dit lijkt veel, maar als je bedenkt dat er ongeveer 5250 soorten paddenstoelen in Nederland voorkomen, is het magertjes.

Volgend jaar beter!

Lydia de Waard-Levöleger, coördinator

Foto's: Lydia de Waard



Vlinders op het nachtelijk doek!

Op de foto's resp.: de prachtmot, de morgenroodbladroller, de veen-heideuil en de zesstreepuil.

# Werkgroep Nachtvlinders

In 2018 heeft de nachtvlinderwerkgroep / nachtvlinderen Oost-Nederland structureel onderzoek uitgevoerd in vier natuurgebieden. Graag noemen we de opvallendste waarnemingen per gebied.

## Natuurgebied Beerze (Landschap Overijssel)

In 2017 hadden we voor het eerst een nacht in Natuurgebied Beerze gevlinderd. De opbrengst was veelbelovend (ruim 120 soorten). Afgelopen jaar zijn we meerdere malen naar ons vaste punt gegaan en hebben er meer dan 235 nachtvlindersoorten waargenomen.

Zeldzaamheden: schijnnonvlinder (*Panthea coenobita*), bruine granietuil (*Crypsedra gemmea*), diamantborsteltje (*Acleris cristana*), grijsbandspinner (*Trichiura crataegi*), jeneverbesdwergspanner (*Eupithecia pusillata*), prachtmot (*Oncocera semirubella*). Zeer zeldzaam: prachtpurperuiltje (*Eublemma purpurina*); de eerste voor de provincie Overijssel.



De dakloze huiszwam

## Rheezermaten (Staatsbosbeheer)

In dit gebied inventariseren we op drie punten die we maandelijks afwisselen. Dit onderzoek loopt in ieder geval t/m 2020. Afgelopen jaar hebben we ruim 235 nachtvlinder-soorten vastgesteld in de Rheezermaten.

Zeldzaamheden: zesstreepuil (*Xestia sexstrigata*), havikskruidvedermot (*Oxyptilus chrysodactyla*), waasjesstippelmot (*Yponomeuta irrorella*), gele snuituil (*Paracolax tristalis*).

Zeer zeldzaam: triangelbladroller (*Aethes triangulana*). Herontdekt voor Nederland (toch niet uitgestorven).

## Oude vuilstortlocatie Collendoorn (Landschap Overijssel)

Ook stond deze voormalige vuilstortlocatie voor meerdere nachten op de planning. We kwamen hier uit op meer dan 215 soorten.

Zeldzaamheden: spiraalmineermot (*Stigmella prunetorum*), morgenroodbladroller (*Pammene aurita*).

## Boswachterij Hardenberg (Staatsbosbeheer)

Op 23 juni heeft de nachtvlinderwerkgroep samen met Staatsbosbeheer meegedaan aan de Nationale Nachtvliedernacht (publieksavond). Dit was een succes! Daarnaast vonden er nog een aantal inventarisatienachten plaats. In dit gebied zagen we in 2018 ruim 190 soorten.

Zeldzaamheden: gele snuituil (*Paracolax tristalis*), veenheide-uil (*Acronicta menyanthidis*), schijnnonvlinder (*Panthea coenobita*), waasjesstippelmot (*Yponomeuta irrorella*), kaneelsikkelmot (*Metalampra cinnamomea*). Het eikenuiltje (*Dryobotodes eremita*) en de bruine sikkelluil (*Laspeyria flexula*), beide zeldzaam, hadden we op alle locaties.

## Zeldzame soorten

De zeer zeldzame eiken-orvlinder (*Cymatophorina diluta*) en de zeldzame loofboomdwergspanner (*Eupithecia exiguata*) werden op alle locaties vastgesteld, behalve in de Boswachterij Hardenberg.

Het komende seizoen gaan we er weer tegenaan! Het nachtvlinderonderzoek in bovengenoemde gebieden (en meer) wordt voortgezet.

Julian Overweg en Rutger Bremer, coördinator en oud-coördinator  
Foto's: Julian Overweg

# Wergroep Vitamine Groen

Vitamine G is een verzamelterm voor allerlei natuuractiviteiten die het welzijn van mensen bevorderen. Onderzoek wijst uit dat de fysieke en de psychische gezondheid toeneemt als mensen meer in de natuur komen. Natuurcontacten werken als vitamines. Vitamine Groen. In onze afdeling vielen oorspronkelijk drie initiatieven onder Vitamine G: de Groene Visite, excursies voor natuurliefhebbers met een beperking, 'samen fit' en de groene koets.

## De groene visite

2018 was het vierde achtereenvolgende jaar dat onze vrijwilligers op bezoek gingen bij diverse instellingen. In 2014 zijn wij aarzelend begonnen...is er behoefte aan? Hoe zal men het gaan waarderen...is er weinig verloop onder de vrijwilligers? Dus twijfels en vragen, maar zoals bleek: geheel overbodig.

Van de vrijwilligers is er één vertrokken wegens verhuizing, en gezien het aantal bezoeken en reacties mogen wij

spreken van een succes.

Van elke bezoek werd een logboek bijgehouden en terug bladerend waren er deelnemers met verschillende achtergronden, van licht tot zwaar dementerend, maar ook mensen met een verstandelijke beperking en somatische klachten. Onze vrijwilligers wisten hier goed op in te spelen. De groep vrijwilligers die de instellingen bezoeken hebben 15 visites afgelegd in o.a. Oostloorn, De Nieuwe Wever in Slagharen, De Muldershoek in Bergentheim, de Niehof in Hardenberg en in Hein en Dennen te Ommen.

Op 7 september hebben wij bezoek gehad van vrijwilligers van de Groene Visite uit Oldenzaal; dit was een zinvolle bijeenkomst waar ervaringen zijn uitgewisseld.

Dit jaar zijn wij ook gestart binnen de Baalderborg, drie vrijwilligers vanuit de Baalderborg hebben dit opgepakt, en ook nu is het nog in zekere mate pionieren, maar de eerste reacties zijn veelbelovend. Er heeft een mooi artikel gestaan in het Huismagazine van de Baalderborg.

De werkgroep bestaat uit 9 vrijwilligers, echter wij hebben dringend behoefte aan een vrijwilliger en een coördinator om dit mooie project voort te kunnen zetten.

Voor meer informatie kan men contact opnemen met Aart Bentsink, tel. nr.: 0523 - 266360

## Naturexkursies voor mensen met een beperking

Deze excursies zijn in 2018 stopgezet door een combinatie van redenen: ziekte bij de organisatoren, stopzetting van het vrijwilligerswerk op dit vlak, en minder bereidwilligheid bij ontvangers.



In de Stentor stond een wervend artikel over dit project van het IVN.

### Groene koets

De groene koets is de Rolls Royce onder de Riksja's. De riksja, die wij de groene koets noemen, is aangeschaft met de opbrengst van het Kampioenenboek, dat uitkwam eind 2016. De ritten zijn aangename, rijdende theekransjes mét natuurbeleving en -educatie.

De passagiers ervaren een bijna vergeten genot: wind door de haren!

De groene koets reed vanuit diverse ouderencentra in Bergentheim, Hardenberg en Dedemsvaart. Tijdens het Vechttival waren er meerdere ritten voor belangstellenden en een aantal malen werd particulier gebruik gemaakt van de fiets. Max de Krijger schreef in *De Stentor* een wervend artikel onder de kop 'In comfortabele riksja babbelend de natuur in'. Iedere rit was een feest.

Toch reed de riksja in 2018 te weinig. Het bleek dat er best veel toestemmingen vanuit de zorg nodig zijn om ouderen een uitje te gunnen. Daarnaast was het deze zomer zo heet dat rijders en passagiers dicht bij het kookpunt geraakten. Bovendien konden door persoonlijke omstandigheden de organisatoren van de ritten (de zogenaamde 'riksjefs') niet voluit gaan. Hopelijk zijn de fiets condities in 2019 beter, zodat de groene koets zijn bestemming op de Sallandse wegen definitief vindt.



De Haarplas

John Roeden en Aart Bentsink, coördinatoren

Foto's: werkgroep

## Werkgroep Landschapsonderhoud

### Meer vrijwilligersuren in het landschapsonderhoud

De IVN vrijwilligersgroep van het landschapsonderhoud hield op 28 december haar oudejaarsbijeenkomst in het clubgebouw De Steenuil. Coördinator Wiebe Tolman kon verheugd mededelen dat de groep in 2018 meer uren in het landschapsonderhoud heeft gewerkt dan ooit tevoren. Waren dat vorig jaar in 2017 nog 3403 uren, het jaar 2018 werd afgesloten met 3768 uren.

Op de verschillende werklocaties werden de volgende uren gewerkt:

Bos Diffelen	270
Boswachterij Hardenberg	273
Natuurgebied Collendoorn	279
Garstenleiland Gramsbergen	30
Gemeentebos	783
Klimbergbos	42
Natuurwerkdag	24
het Nieuwe Veen	177
onderhoud paddentunnels	18
particulier onderhoud	33
werken bij De Steenuil	1839
TOTAAL:	3768

Vijf leden van de groep volgden de cursus "gebruik motorkettingzaag" bij Staatsbosbeheer en haalden daar het begeerde certificaat. Daarmee komt het aantal gediplomeerde zagers binnen de groep op 10.

Piet Smit werd aangewezen als de vrijwilliger van het jaar 2018.

Onder het genot van een hapje en een drankje bleef de groep nog enige tijd gezellig bijeen. Inmiddels is het werkschema voor het eerste halfjaar van 2019 alweer klaar, dus kan de groep in het nieuwe jaar weer aan de slag op dinsdagmiddag en vrijdagmorgen.

Wiebe Tolman, coördinator

Foto's: werkgroep

# Citaat

Nico Arkes van SBB:

“Ik wil even stilstaan en mijn dank uitspreken aan de landschapsonderhoudsploeg van het IVN (o.l.v Wiebe Tolman) die er onder andere voor zorg draagt dat onze heideterreinen en vennen niet helemaal dichtgroeien. Daar kunnen we alle hulp bij gebruiken. De IVN mannen helpen ieder jaar ook weer opnieuw bij de natuurwerkdag. En laat ik ook niet alle natuurgidsen vergeten die hun kennis en vaardigheden graag met u delen”.



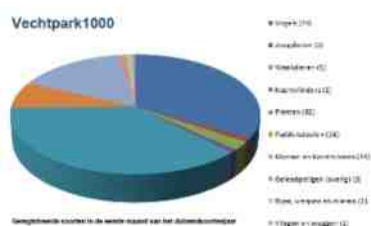
IVN-ers aan het werk in het Vipera gebied.

## Natuurnieuws

## 2019

## Duizendsoortenjaar

In januari werden 221 verschillende soorten geregistreerd binnen de grenzen van Vechtpark Hardenberg. Een mooi begin voor het duizendsoortenjaar! Help je mee met het speuren naar wilde dieren, planten en paddenstoelen én het aanvullen van de lijst? Info op <http://www.floraenfaunahardenberg.nl/vechtpark1000>



Bevriezen de pootjes als ik in de sneeuw stap?

Een winterkoning in het Engelandse bos, foto Harry Siegers

# Voor u gelezen op Nature Today

## Waarom bevrozen vogelpoten niet?

### Vogeltenen anders dan mensentenen

Wat is er nu bij vogeltenen anders dan bij mensentenen? Om te beginnen zijn vogeltenen bedekt met een fikse laag vorstbestendige schubben. Die zijn namelijk gemaakt van keratine. Dat is een taai, vezelig eiwit, vergelijkbaar met wat in onze haren en nagels zit. En belangrijk: het bevriest niet.

### Geen spieren

Verder bevatten vogelpootjes geen spieren, maar alleen pezen. En die gebruiken veel minder energie dan spieren, dus hebben ze minder bloedtoevoer nodig. Het geeft dus niets als de bloedvaten daar vernauwen. Als er tijdelijk n t genoeg bloed door stroomt voor de noodzakelijke vervanging en groei van de huid en de nagels is het best.

### Extra maatregelen

Nu lopen vogels, ondanks die vernauwde bloedvaten, t ch nog kans te veel warmte te verliezen door de poten als het vriest. En dus de nacht niet te overleven. Dat vraagt om extra maatregelen. Daarom hebben veel vogels ook nog een soort warmtewisselaar in hun poten. Zo bijzonder, dat de wetenschappers die dit beschreven het 'wondernet' noemden.

### Het wondernet

Het wondernet, zo kort mogelijk samengevat is dit. Het warme bloed dat vanuit het lichaam komt, stroomt in de poten vlak langs het koude bloed dat vanuit de poten op de terugweg is naar het hart. Zo wordt dat 'koude poten bloed' voorverwarmd voordat het weer het lijf in stroomt en blijft het lichaam warm. En het 'warme lijf bloed' dat naar de poten stroomt, koelt vast een beetje af, zodat via de poten niet te veel warmte verloren gaat. Die warmte stroomt terug het lijf in en blijft dus behouden. Alle beetje helpen.

### Toch bedekken

Al met al blijven vogelpoten 's winters een paar graden boven de omgevingstemperatuur. Toch gebeurt het wel eens dat eenden vastvriezen als ze te lang op het ijs staan. Om dat te voorkomen, gaan ze op hun buik liggen en trekken de poten op tussen de buikveren. Of ze gaan afwisselend op één poot staan en houden de andere poot tegen het warme lijf. De laatste vogeltroef tegen blote, onbedekte, bevrozende tenen: t ch bedekken.

# Hooikoorts perikelen

Door de zeer warme december en januari ligt de ontwikkeling in de natuur een maand voor op schema. Overal wordt de voorlente steeds duidelijker zichtbaar met bloeiende hazelaars, sneeuwkllokjes en elzen.

De hazelaar kwam al in december op grote schaal in bloei. De elzenbomen lijken veel bloemen aangemaakt te hebben, waardoor bij gunstige omstandigheden (droog, zonnig weer) de pollenconcentratie flink op kan gaan lopen.

Overigens zal naast de elsen ook de hazelaar voor hooikoortsklachten kunnen zorgen. Ondanks dat de eerste hazelaars op veel plaatsen al in bloei zijn gekomen, verwachten we dat het meeste pollen van de hazelaar de komende weken nog in de lucht gaat komen. De concentratie loopt echter nooit zo sterk op als de elzenpollenconcentratie.

Twee weken sneeuw en ijs begin februari vertraagde de ontwikkeling van de voorlente na de zeer vroege start. De natuur ligt echter nog steeds ruim twee weken voor op schema. Op steeds meer plaatsen komen sneeuwkllokjes en gele kornoeljes in bloei. Pollenconcentraties van hazelaar en elsen bleven eind januari/begin februari laag maar het hoofdseizoen van de elzenpollen nadert snel met de hoge temperaturen in de verwachting.

Bron; Nature Today



Bloeiende katjes

Foto: Peter Spijkerman

# Lekker slapen!

(voor u gelezen)

## Slapende boomkruipers

### Hoe vind je ze?

Overdag ga je kijken of er witte sporen op de gevels zitten. De slaappleaatsen bevinden zich onder de steunbalken op de ruwe gevels.

Verder staan er vaak bomen of begroeiing bij zo'n huis.

### Wanneer tellen?

De vogeltjes gaan slapen ongeveer een half uur na zonsondergang en ze staan op een half uur voor zonsopgang.

### Wat leren we ervan?

Van het slaapedrag is nog niet zoveel bekend.

Zijn er veel boomkruipers in de buurt? Slapen ze er dan ook?

Wat doet het weer, de windrichting?

### Wil je meetellen?

Kijk in de buurt of je slapende boomkruipers tegenkomt en geef dit door op waarneming.nl

De nachtvlinderaars zijn vaak in de avonduren en de nacht op pad om te vlinders te zoeken.

Toevallig kunnen dan ook de slapende boomkruipers worden ontdekt.

Lydia vond er twee slapende vogels per toeval toen ze de gevel controleerde op vlinders,

Ondergetekende controleerde eens bij de voordeur verlichting of er vlinders zaten en kwam dit slapende vogeltje tegen.

*Baukje Reitsma, lid vogelwerkgroep en nachtvlinderwerkgroep.*



Allemaal lekker gaan slapen

Foto's: Lydia de Waard en Baukje Reitsma



*Patrijs in het Vechtpark*

Foto Bert Jonkhans

## De patrijs

Op 24 januari werd op initiatief van de Vogelwerkgroep een besloten themadag georganiseerd over het behouden van en kansen bieden voor de patrijs in het Vechtpark. Johan Poffers (Vogelwerkgroep Hardenberg), Ruud Jonker (Staatsbosbeheer) en Frans van Alebeek (Vogelbescherming Nederland) verzorgden elk een boeiende presentatie in De Koppel. Uiteraard zijn we ook het gebied in geweest met de groep die bestond uit aanwezigen van onder andere Gemeente Hardenberg, Provincie Overijssel, Waterschap Vechtstromen, Ecogroen Advies en Staatsbosbeheer. Hopelijk heeft deze constructieve dag bijgedragen aan het opzetten van een duurzaam plan voor het beschermen van één van de laatste patrijsbolwerken van ons land.

Tekst: Julian Overweg, coördinator vogelwerkgroep

Foto's: Bert Jonkhans



*Aandachtig luisteren naar de verhalen over de patrijs in het Vechtdal tijdens een bijeenkomst in De Koppel.*

*De patrijs krijgt zeker de aandacht in 2019 van de natuurliefhebbers in Hardenberg en omgeving.*



# Inleveren copy

De volgende Hommel zal begin juni 2019 uitkomen.  
Sluitingsdatum inleveren copy: 1 mei 2019.  
Aantal woorden per artikel: 300 tot 400 woorden.  
Graag de foto's apart inleveren als een JPG-bestand.  
Mailadres: dehommel@ivnhardenberg.nl  
De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden stukken in te korten of te wijzigen.



De witsteelfranjehoed

# Welkom

Onze nieuwe IVN-leden

Huisgenoot lid:  
Mevr. Tiny van der Haar  
Albert Boessenkool

Jeugdleden:  
Jeden Scherpbier  
Loanne Scherpbier

**Sprookjescamping**  
DE VICHTSTRICK

## Dé kindercamping van Nederland!

- ★ Elke dag animatie
- ★ 10 Sprookjesfiguren
- ★ ANWB Top Camping 2018
- ★ Binnenzwembad
- ★ Binnenspeeltuin
- ★ Voor kinderen t/m 10 jaar

Meer informatie op [www.sprookjescamping.nl](http://www.sprookjescamping.nl)

# Het bestuur

IVN HARDENBERG-GRAMSBERGEN

Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid

(ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 40062389)

## Samenstelling bestuur:

Voorzitter/dagelijks bestuur	Jacobien Dijkstra
Vice-voorzitter/dagelijks bestuur	Jaap Muilwijk
Penningmeester/dagelijks bestuur	Bertil Haring
Algemeen bestuurslid	John Roeden
Algemeen bestuurslid	Janny Leenheer
Algemeen bestuurslid	Hans Soer
Algemeen bestuurslid	Julian Overweg

Ledenadministratie: Janny Leenheer

e-mail: ledenadministratie@ivnhardenberg.nl

Redactie De Hommel: Cock Slootweg, Lambert Zandman, Baukje Reitsma en Loekie v.d. Schoor

e-mail: dehommel@ivnhardenberg.nl

Afdelingssecretaresse: Baukje Reitsma

Correspondentieadres: Anerveenseweg 25, 7788 AG, Anerveen

Tel.nummer: 0524-562444

e-mailadres IVN afdeling: secretariaat@ivnhardenberg.nl

Website: ivnhardenberg.nl



Foto: Bert Stegeman. Rauwbloksweg, De Dooze

# De Werkgroepen

Werkgroep Duurzaamheid

Werkgroep Excursies/PR

Werkgroep Groene Visite

Werkgroep Kraam

Werkgroep Landschapsonderhoud

Werkgroep Nestkasten

Werkgroep Padden/amfibieën

Werkgroep Paddenstoelen

Werkgroep Planten

Werkgroep Nachtvliners

Werkgroep Vogels

Contactpersoon Jeugd

Miriam Gerrits

John Roeden

Aart Bentsink

Ineke Rood-Opzitter

Wiebe Tolman

Fam. Lambers

Marinus Oogjes

Lydia de Waard-Levöleger

Peter Fleurke

Julian Overweg

Julian Overweg

Yolande v.d Aa

verrassend  
&  
origineel

**ROEL  
VANDENBIGGELAAR**

BLOEMEN & WONEN & CADEAUS

EUROPAWEG 21-23  
7772 BN HARDENBERG  
TELEFOON 0523-271400

[www.fotoramahardenberg.nl](http://www.fotoramahardenberg.nl)

[info@fotoramahardenberg.nl](mailto:info@fotoramahardenberg.nl)

A World Of Color  
**FOTORAMA**

Adm. Helfrichstraat 35, Hardenberg-Tel.0523-260476

- \* Afdrukken van alle digitale foto bestanden (via 5 minuten)
- \* Pasfoto's
- \* Foto van Foto(zonder beeld verlies!)
- \* Omzetten van kleur naar zwart/wit en/of bruinton.
- \* Samenvoegen van verschillende foto's.
- \* Restauratie
- \* Foto's van dia's
- \* Scannen van dia's en op CD of DVD zetten
- \* Verwijderen van kleurzwamen, achtergronden of storende elementen.
- \* Professioneel scannen van 6x6 en 6x4,5 negatieven
- \* Scannen van kleinbeeld negatieven



**SPECTOR**

[www.fotoramahardenberg.nl](http://www.fotoramahardenberg.nl)

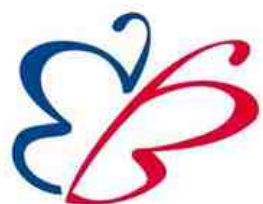
[info@fotoramahardenberg.nl](mailto:info@fotoramahardenberg.nl)



**Bakkerij Slatman**

Bruchterweg 67  
Hardenberg

Anerbeenseweg 34  
Ane/Gramsbergen



**BAALDERBORG  
GROEP**  
lééf je leven

Kado & Ambacht



Streekproductenwinkel De Baander  
Ontdek het gezellige winkeltje van  
Hardenberg in het prachtige historische  
pand met leuke gifts en (h)eerlijke  
streekproducten en beleef de smaak  
van vroeger!

De Baander, Krommesteeg 1  
7772 AV, Hardenberg  
Tel. 0523-273755  
Facebook: streekproducten de baander



ProVOET

**Voetsalon Lianne**

Medisch en oncologisch  
voetzorgverlener

Lianne Dijkstra  
Orionlaan 8  
7771 EK Hardenberg  
0523-263025  
[www.voetsalonlianne.praktijkinfo.nl](http://www.voetsalonlianne.praktijkinfo.nl)



IN TOYOTA GESPECIALISEERD

**Autobedrijf Gebr. Veurink**  
Rheezeweg 40a  
7771 TG Hardenberg  
0523-264456  
[www.autoveurink.nl](http://www.autoveurink.nl)

# Hout voor de koude dagen

Verkrijgbaar bij onze vereniging!  
Bel voor informatie en prijzen:  
06-20009596.



## Iedere natuurliefhebber is van harte welkom bij het IVN!

U ontvangt dan 4 x per jaar ons afdelingsblad "De Hommel" en 4 x per jaar het blad in kleur "Mens en Natuur" van het landelijke IVN.

U mag gratis meedoen aan alle excursies en andere IVN verenigingsactiviteiten en u kunt meedoen aan ons vrijwilligerswerk.

U ondersteunt onze vereniging met de volgende contributietarieven per jaar:

Voor leden € 24,00, huisgenoot-leden € 6,00, 3e uit één gezin € 3,00. Jeugdleden € 6,00, 2e uit één gezin € 3,00. Donateurs € 10,00.

Het lidmaatschapsjaar loopt vanaf 1 januari t/m 31 december. Opzeggingen vóór 15 november bij de ledenadministratie, die bijgehouden wordt door mevr. Janny Leenheer (adresgegevens zie vorige pagina). De contributie wordt jaarlijks per automatisch incasso geïnd. Het lidmaatschap begint zodra de door u getekende machtigingskaart door de ledenadministratie is ontvangen.

Ons IBAN bankrekeningnummer is: NL24 RABO 0384977006.